

(המשך מעמוד 13)

אנייה. ברנאדוט פתח ואמר כי קיבל תלונה שלא איפשרנו למשקיפים לבקר במקום המערכה. הוא סבור כי זה היה מישנה מצידו, ביחוד לאור השמועות שמיספר נייכר, העולה למאות, של עולים הספיקו לרדת מן האנייה ולהתפור על-פני כל הארץ.

אמרת לו, כי הצענו לקולונל בונדה ללוות את אנשיו למקום המערכה, וקולונל בונדה אמר כי אין לו צורך בליווי, וכי המשקיפים יגיעו בכוח עצמם למקום. על זה השיב לאדאס כי אמנם כן היה בבוקר, אולם אחרי-הצהריים ביקש הוא ממ(שה) ש(רתוק) אפשרות להעמיד משקיפים על-יד מפדק המחוז, על-מנת שיוכלו להיווכח ולעקוב אחרי מהלך הפעולות. מ(שה) ש(רתוק) הבטיח כי יתן הוראות למטה הליענות לבקשה זו. לאחר שהמשקיפים חיכו שעות אחדות, הודיע להם קולונל ברוך * כי לא יוכל להרשות למשקיפים

בעניינים כאלה מכריע הצבא ולא משרד החוץ, ואין משרד-החוץ יכול לשמש אלא מליץ-יושר ומסייע. משפנתי אל המטה נתברר לי כי לא חזיתי מראש את כל התוצאות המעשיות הנובעות מביקור כזה, וקיבלתי את דעת המטה, כי חדירה לפני ולפנים אינה אפשרית... אם תחשד שלהם הוא שהסירוב בא למנוע עדים מלראות את העולים שבאו באנייה, הרי חשד-שווא הוא... אילו באה אניית עולים בלבד, היתה בזה סכנת הפרת-ההפוגה, ויש להניח כי כל דאגתנו היתה מופנית לנקודה זו. "מכיוון שעיקר עניינה של האנייה היה במיטע-הנשק שבה, ואילו העולים, כפי שביררנו, נלקחו רק בהסחה-הדעת, שלא להוציא את הנשק לבטלה — האפילו עניין הנשק על עניין העולים מבחינת סכנת-ההפרה. למה הדבר דומה, אם בא פושע לגזול ולרצוח, הרי כל מעייןך להתגונן בפני הרצח, ואילו הגזל אינו נחשב הרבה..."

משה שרת(וק) לא היה חד-מימדי ביחסו לאצ"ל, בעיקבות פרשת אלטלנה, ובהמשך מיכתבו הוא בודק את אפשרות החזרתם של גולי קניה — אנשי אצ"ל — ארצה: "...תשובת משרד-החוץ הבריטי לפנייתנו בשאלה זו היתה כי הם עצמם פונים אל ברנאדוט בשאלה, אם החזרת הגולים האלה תוך ההפוגה מותרת או אסורה..." שרהחוף מוסיף סייג והערה לאנשיו

משה שרת (י"ק)

הצבא מכריע ולא משרד-החוץ

לבוא למטה-הקרב, מחשש שמא יתגלו על-ידי-כך למשקיפים דרכי-מילחמתנו, סוגי-נישקנו וכי, אמרת כי יש הבדל בין ביקור בחזית ובין ישיבה במטה קרבי..."

את התייחסותו במכתב לפרשת אלטלנה מסכם ראובן שילוח: "אשר לשמועות על עולים אשר הצליחו לרדת ולהסתגל לפניות שונות של הארץ, אמרת כי אין לי כל אישור לידיעה זו, ואף שאלה זו אני מעביר אליך, ציינתי כי עד סוף המערכה לא נוכל לאסוף ידיעות מפורטות בעניין זה. בדרך-כלל היה ידוע לנו כי אנייה זו, כל חשיבותה שהיא הביאה נשק לארץ בלי ידיעת ובלו

נשיא הצלב-האדום השוודי, נבחר בי 20 במאי 1948 כמתווך מטעם האו"ם לארץ-ישראל. הוא השיג את ההפוגה הראשונה (בי 11 ביוני), והציע הצעות לפריתרון הי טיכסוד, שבמרכזן הכללת ירושלים בשטח הערבי, תוך הענקת אוטונומיה לעדה היהודית בה.

הרוזן ברנאדוט נרצח ביום השישי, הי 17 בספטמבר 1948, בי 5 אחרי-הצהריים, כאשר שיירתו נחסמה על-ידי צעירים לבושי-חאקי, אחד מהם הרג את המתווך השוודי ואת הקולונל אנדרה סארו. את הרצח ביצעו חברי גוף שנקרא בשם "חזית המולדת", שהודה באחריותו למעשה. אנשיו באו משרות לח"י.

כתוצאה מכך נעצרו עשרות חברי לח"י, הממשלה פירסמה את הפקודה למניעת טרור ויחידות אצ"ל ולח"י בירושלים פורקו. שני מנהיגי לח"י, נתן ילין-מור ומתתיהו שמואלביץ, נדונו ל-8 ול-5 שנות מאסר. ביום הירצחו הגיעה לעצרת האו"ם המלצתו בדבר בינאום ירושלים.

כמה מהמיסמכים, שהותרו לפירסום הי שבוע, מתייחסים לתוכניותיו ולהצעותיו של הרוזן ברנאדוט. אחד המיסמכים מדווח על שיחה, שאותה ניהל ליאו כוהן (בעבר המזכיר המדיני של הסוכנות היהודית) עם ג'ון ריידמן, נציג מיוחד של המזכיר הכללי של האו"ם וחבר בציונותו של ברנאדוט. השיחה נערכה ב-13 ביולי 1948. כהן מדווח בין השאר על תפיסת נציגי האו"ם את עניין ירושלים:

"...והוא איננו רואה איך יכולים להתעלם מהעובדה, שירושלים מוקפת ערבים מכל עבריה, אם כפי שאנחנו טוענים, הקשר שלנו עם ירושלים הוא בעיקר רוחני, לשם מה נחוץ לנו שילטון מדיני יהודי בירושלים? מדוע לא יספיק לנו ההסדר שהם מציעים, אשר לפיו כל זכויותינו הרוחניות תהיינה מובטחות, ונוסף לזה יהיה לנו שילטון מוניציפלי בתוך החלק היהודי של העיר החדשה..."

נציג האו"ם כהן באותה שיחה אפשרות לפיתרון אחר, מהפכני, וכך מדווח עליו כהן: "הוא שאל אותי איך אני אביט על הצעה אחרת, דהיינו שירושלים לא תהיה עיר בינלאומית, כי אם בירת האחיוד בין מדינת-ישראל והמדינה הערבית — זאת אומרת ששם יתרכזו כל השליטנות וכל הרשויות המטפלות בעניינים המשותפים של שתי המדינות..." אברהם קצנלסון (ניסן), מנכ"ל משרד-הבריאות וחבר מועצת המדינה הזמנית, שימש כראש מישלחתי-ישראל לוועידת הצלב-האדום הבינלאומי, שנערכה בשטוק-הולם, שוודיה, באוגוסט 1948. בוועידה זו פגש קצנלסון ברוזן ברנאדוט ובעוזרו, ראלף באנץ', דיווח על כמה מעמדותיהם: "הצענה הקודמת על ירושלים אינה קיימת עוד, אולם הוא אינו מאמין ביכולתו של או"ם לקיים בה מיסטר בינלאומי. בכל זאת יוחלט, לדעתו, על האינטר-נצייר נילוציה (בינאום), כי רוב האו"ם יעמוד על זה. הוא אינו חסיד הקורידורים, אולם יתכן כי אין מיפלט מזה לגבי ירושלים—תליאביב..."

דוב יוסף על הגנת

הרוזן ברנאדום

במיכתב ששיגר מושלה-הצבאי של ירושלים, ד"ר דוב יוסף, לשר-החוץ משה

בן-גוריון על שוד

וחילול-הקודש

מיסמך מס' 332 הוא מיברק בהול, ששיגר ראש-הממשלה הזמנית, דויד בן-גוריון, בי-15 ביולי 1948 אל מפקד חטיבת "עציוני" בירושלים, שבו הוא תובע ל-שומר, במיקרה של ניבוש העיר העתיקה, על "טוהר הנשק" של החייל הישראלי: "במיקרה שתצליח לכבוש העיר העתיקה, יש סכנה חמורה והרת-אסונות מחילולנו: שישדדו ויחללו מקומות-קודש נוצריים

לח"י רוצח

את הרוזן ברנאדום

הרוזן פולקה אף ויסבורג ברנאדוט.

דויד בן-גוריון

כוח מיוחד, נאמן וממושטע

קשר עם סידרי עבודתם באיזור שלנו, היה ויכוח עקרוני ביני ובינם: אני עמדתי על כך שהם יהיו מלווים על-ידינו בכל מקום שילכו... נימקתי את עמדתי גם בטענה, שלא רצוי שיתהלכו בקירבנו בלי ליווי, כי יש אצלנו הגורם של פורשים, והמלווים שלנו יהיו גם כן הגנה למשקיפי או"ם..."

אירוע מור, שהתרחש בתליאביב באותו לילה שבו נרצח המתווך פולקה ברנאדוט, מתגלה במיכתבו של שמואל פרידמן (אלי-שיב) אל ציירת ישראל במוסקבה, גולדה מאירסון (מאיר) מת-28 בספטמבר 1948: "...קרה אינצידנט מור, שאין לנו הסבר מספיקה למענו. בליל אותו היום, שבו נרצח ברנאדוט, נעשתה על-ידי אל-מונים חבלה במכונית ובמוטור של הצירות הרוסית. נשבר מקל הדיגלון, והדיגלון עצמו נעלם. הובהלת אליהם בלילה. אחר כך קרה מיקרה דומה עם המכונית של הצירות האמריקאית..."

אליהו ששון נגד

מדיניות של

התפשטות וכיבוש

אליהו ("אליאס") ששון היה בימי ראשית המדינה מנהל מחלקת המיזרח התיכון במשרד-החוץ. הוא עמד בראש הצוות למשאומתן עם נציגים ערביים בפאריס. ששון הגיע לפאריס בתחילת יולי 1948, במטרה להגיע ליישוב הסיכסוך הישראלי-ערבי, בין עוזריו של ששון היו זלמן ("זיאמה") וליקסון (שמואל דיבון) וטובה ארזי. פגישות ראשונות בפאריס ערך ששון עם השגריר הירדני עבד אל-מג'יד, שהיה בשליחות המלך עבדאללה, במטרה "להחיל לף דעות אתיות ולברוק את האפשרויות להבנות..."

במיכתב הנחיה, שאותו שיגר שרהחוף לששון, מיום ה-26 באוגוסט 1948, קבע

בשעה שתיכנון את כיבוש העיר העתיקה במילחמת-העצמאות

חשש דויד בן-גוריון לטוהר הנשק של החייל העברי

שרת בין השאר: "אין זה מענייננו להתפשט על פני ארצות-ערב, כי מהותה של תנועתנו היא ריכוז ולא פיזור; אין לנו תקווה לאור-יימיים אלא בפיתוח יחסים כלכליים אמיצים מאוד עם הארצות השכנות. הרינו מעוניינים בהגדלת יכולת קנייתן — מה שיתכן רק על-ידי חיזוק עצמאותן והפיכתן למכשיר של התקדמות כלכלית..."

היעלה על הדעת כי נעלם מאתנו, שעל-ידי מדיניות של התפשטות וכיבוש לא רק נפסיד את התמיכה אלא נגייס נגד עצמנו לחץ שלא נוכל לעמוד בפניו? הופעתנו על הבימה הבינלאומית כגורם תוקפני מוכרחה להתקדם בגורלם של

שרת(וק) אחרי רצח הרוזן ברנאדוט, מיום ה-21 בספטמבר 1948, הוא כותב, בין השאר:

"אני רואה במכתבו של באנץ' אלך פיסקה האומרת שביטחון הרוזן ועוזריו היתה אחיזתה של ממשלת-ישראל. איני יודע אם רצוי שאנחנו נכנס לזיכוח איתם בשאלה זו אם לא יחזרו להדגיש את הדבר. אולם ברצוני להזכיר, כי כאשר בראשונה נכנסנו למשאומתן עם משקיפי-או"ם ב-

* הכוונה למיסדרון תחבורתי, שהיה אמור לחבר את ירושלים עם תליאביב, בדומה לפרוודור המקשר בין מערב-ברלין ומערב-גרמניה.

הסכמת ממשלתנו, וכי את פריקת מיטעך הנשק אנו מעוניינים למנוע. מסרנו להם גם פרטים על תוצאות המערכה בכפר ויתקין..."

מתשובתו למיכתב של ראובן שילוח ניתן ללמוד על מעט מעמדותיו ומשהשקפתו של משה שרת(וק) בעניין אלטלנה. המיכתב ממוען אל ליאו כהן וראובן שילוח בירודס, הוא נושא את התאריך 24 ביוני 1948, ובו מגיב שרת על עירוב אנשי-האו"ם בפרשה זו:

...היה צריך להיות מובן מאליו כי

* סגן-אלוף ברוך ברוך (קומארוב) — קצין-קישור ראשי למשקיפי-האו"ם.